

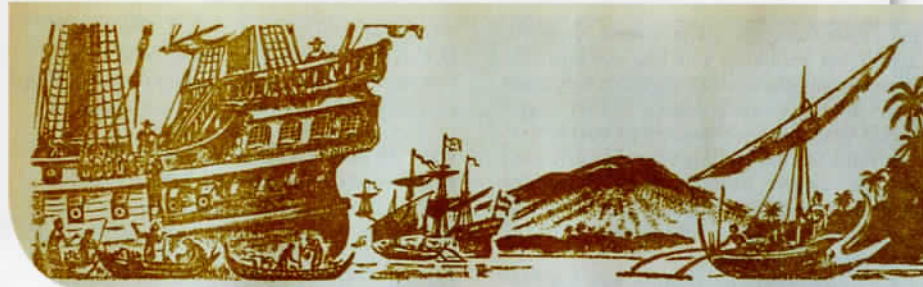
5000 jaar geleden al dalton in Voor-Indië?

René Berends

In oktober 1924 wordt in Batavia het derde Nederlands-Indië Onderwijs Congres gehouden. In het Bataviaasch Dagblad van 3 oktober wordt stilgestaan bij de lezing van de heer W.P.D. Corporaal op het congres houdt. Hij spreekt over 'het daltonstelsel'. We schrijven 1924, het jaar waarin een onderzoekscommissie, onder leiding van prof. Kohnstamm, haar verslag publiceert over het daltononderwijs in Engeland en daarin concludeert dat dalton 'de toekomst voor het volksonderwijs in Nederland' is.

Corporaal vindt dalton echter niets nieuws. Hij stelt: "Eenige van de meest-prominente eigenschappen werden in Voor-Indië toegepast omstreeks 5000 jaar geleden!" Hij amuseert zijn toehoorders met deze stelling. Herhaaldelijk staat in het krantenverslag de reactie van de zaal opgetekend: (hilariteit) en (applaus). Nu – bijna honderd jaar later – vraag je je als lezer af wat deze man met dat statement bedoelde. Een spottend oordeel ligt op de loer: wat voor onzin is dit nu weer?

Ondanks de vreemde uitspraak, blijkt Corporaal een man, die weet waarover hij spreekt. Na een voorbereiding van enige maanden start hij half juli 1924 een daltonexperiment op Goenoeng Sari, de particuliere neutrale kweekschool voor inlandse onderwijzers in Weltevreden, waar hij directeur is. In de

de andere leerlingen. Een systeem van maandtaken zorgt ervoor, dat "geen leerling zich in deze pedagogische cafeteria eenzijdig overeeft of überhaupt overeeft."

Corporaal is enthousiast, omdat iedere onderwijzman en -vrouw, volgens hem, al lang gevoeld heeft, dat er aan het oude systeem iets haperde en vaak al uit eigen beweging in de richting van daltononderwijs werkzaam was. Hij vertelt verder dat het ordevaagstuk is opgelost en dat een veel intensievere controle van het werk van kinderen mogelijk is. Wel stelt hij dat het leerplan onveranderd blijft – dus te eenzijdig intellectualistisch –, maar dat doet niets af aan het daltonstelsel. Het biedt, volgens Corporaal, daarentegen: "het voordeel van een buitengewone soepelheid, waardoor het kan worden toegepast op

Beeld uit Verkade-
album Bali:

Beeld: auteur

Indische courant van 31 juli 1924 wordt de werkwijze op school nauwgezet beschreven. De 'periode der Daltonstudie' op de Goenoeng Sari duurt van 7.30 uur tot 10 uur. Dan zijn vakleraren in hun vaklokaal aanwezig en zijn de leerlingen vrij het vak te kiezen, dat zij wensen te bestuderen. De vorderingen van de leerling hangen nog slechts af van de eigen aanleg. Niemand wordt meer kunstmatig tegengehouden door

ieder leerplan, ook op het aller-modernste, waarbij de leerlingen bij wijze van spreken, niets meer leren." En met die laatste opmerking krijgt Corporaal tijdens zijn lezing opnieuw de lachers op zijn hand. De kweekschool van Corporaal blijkt niet de enige daltonschool in Indië te zijn. Rond dezelfde tijd starten er ook daltonexperimenten in Batavia en in Bandoeng.

Beeld uit Verkade-
album Bali:

Beeld: auteur

Dr. G.J. Nieuwenhuis (1877-1931), lid van de Onderwijsraad in Nederlands-Indië, houdt in januari 1925 een lezing over het 'Daltonisme'. De Indische Courant besteedt er op 19 januari 1925 aandacht aan. Nieuwenhuis gaat ook in op de vraag wat het daltonstelsel Indië op kan leveren: "Wie alleen wil Daltoniseeren, zonder tegelijk doordrongen te zijn van den nieuwen geest, voor elk vak, doet beter om klassikaal onderwijs te blijven geven (...). Het Daltonisme stelt aan de leerkrachten hooge eischen van ontwikkeling: het gereedmaken van het werkstuk ('assignment') voor een bepaald vak is lang niet eenvoudig. En het mag geen Schablone-werk zijn, geen star volgen, maar moet integendeel juist levend werk van den onderwijzer wezen (...). Noodig is continuïteit in de leiding, de vele mutaties, vooral onder de damesleerkrachten in Indië, maken het Daltoniseeren van het Europeesche onderwijs bijzonder moeilijk. Voor het Inlandsch onderwijs zou dit zeker gemakkelijker gaan." Nieuwenhuis geeft dan ook als zijn eindoordeel, dat: "na verloop van tijd voor de Inlandsche Kweekscholen en het andere Inlandsche onderwijs het Daltonisme zeer goed mogelijk zal wezen. De zelfwerkzaamheid, het zelf-doen, zullen stimulerend werken voor de emancipatie van de kinderen van dit land."

Amper een jaar na het verschijnen van het onderzoeksverslag van Kohnstamm c.s. staat dalton dus ook in de koloniën in de belangstelling. Dat jaar

(1925) is er bij het examen voor de hoofdakte voor het vak Opvoedkunde zelfs de keuze aan de studenten om een vergelijking te schrijven in opzet en strekking tussen het 'Montessorisysteem' en het 'Daltonstelsel' (Sumatra Post 27-4-1925).

Wat Corporaal bedoelde met de opmerking dat 'enige van de meest-prominente eigenschappen van het daltonstelsel in Voor-Indië al 5000 jaar geleden werden toegepast' blijft gissen. De kranten verklaren de uitspraak niet en we kunnen het hem niet meer navragen. De krant citeert nog wel een andere uitspraak van zijn hand, die nog wat licht op de kwestie laat schijnen: "We hebben tot onze verwondering moeten ontdekken, dat sommige leerlingen, die onder het oude systeem voor bepaalde vakken, ongeveer hopeloos waren, nu zonder het eeuwigdurende uitleggen (...) zienderoogen opknapt en op het oogenblik heel behoorlijk mee kunnen. We hebben hiervoor geen andere verklaring, dan dat het oude systeem bij sommige naturen, wanneer misschien eenmaal een zekere suggestie aanwezig is 'het toch niet te kunnen begrijpen', daarnaast een passiviteit induceert, die verder elke poging tot actief aanvatten en tot de kern doordringen reeds bij de geboorte smooit."

Misschien is dat wel wat er zo 'dalton' was aan de vorming van kinderen in Voor-Indië 5000 jaar geleden. Toen was er nog geen onderwijssysteem met vakken, waar leraren eindeloos uitleg gaven en die kinderen afleerden om zelf aan de slag te gaan.

Het 'Indisch leesplankje'.
Beeld: auteur

